

Programi për Decentralizim dhe Zhvillim Lokal (dldp)
Mbeshtetje teknike per menaxhimin e mbetjeve urbane

TRAJNIM TEORIK NR.4

ORGANIZIMI, KONTRATAT DHE RREGULLORET E SHERBIMEVE TE MANAXHIMIT TE MBETJEVE

Shkoder, 13 Nentor, 2012

Programi i trajnimit

09.45- Hyrje

10.15- **Prezantim 1**
Organizimi privat ne sherbimet e pastrimit
Kontratat dhe zbatimi i tyre
Sfidat dhe mundesite, raste te sukseshme apo jo dhe faktorët kryesorë që kanë ndikuar

Prezantim 2
Rregullat vendore per MM dhe rendesia
Cfare per mban nje rregullore, shembuj
Zbatimi i rregulloreve, shembuj

Prezantim 3
Hapat dhe konsideratat per organizimin nje skeme ndervendore
Pershkrimi dhe analizimi i shembujve pozitiv dhe negativ e

12.45- **Puna ne grup per zhvillimin e rasteve studimore**
Si munden NJQV-te te permiresojne kontratat ekzistuese
Si mund te organizojne nje skeme te perbashket ndervendore
Si mund te shkruajme rastet studimore

13.45- **Mbyllja e aktivitetit dhe konkluzionet perfundimtare**
14.00

Ceshtjet kryesore

1. Organizimi privat, kontratat dhe zbatimi i tyre
2. Rregullat, rregulloret dhe zbatimi i tyre
3. Si te mund te organizojme nje sherbim ndervendor:

Organizimi privat, kontratat dhe zbatimi i tyre

»

Skemat e organizimit te sherbimit

Autoriteti vendor ka për detyrë të mundësojë ofrimin e shërbimit të grumbullimit të mbetjeve, nepermjet:

1. Organizim nga vetë institucioni (sipërmarrje publike)
2. Organizim i deleguar i shërbimit (sipërmarrje private)
3. Organizim i përbashkët i shërbimit (publik-publik)
4. Organizim i përbashkët publik-privat.

Objektivi është të përzgjidhet organizim i mirë i shërbimeve, që siguron:

- ▶ **efektivitet** (profesionalizëm, teknologji, etj)
- ▶ **cilësi**
- ▶ **kosto të ulët**
- ▶ **financime dhe investime**

Publik apo privat?

Merren ne konsiderate:

- ▶ Popullsia dhe vendodhja e NJQV-ve
- ▶ Efektiviteti dhe efica e shërbimeve (kostot, etj)
- ▶ A ka konkurrencë të mjaftueshme?
- ▶ Teknologjia dhe kualifikimi i personelit
- ▶ Rreziqet dhe siguria
- ▶ Aftesia per financime dhe investime
- ▶ Konsiderata politike, sociale, perceptimi i publikut
- ▶ Burokracia dhe efikasiteti

Perparesi e sektori privat ..1

- Investimet
 - Te nevojshme per shkak te mangesive nga fondet qeveritare
- Eficenca qe vjen si pasoje e konkuresces

Perparesi e sektori privat ...2

- Pergjegjesia per konsumatoret
- Fleksibilitet ne manaxhim
 - Duke punesuar staf te kualifikuar
 - Per te paguar sipas performances
 - Per te gjobitur per pune te pa bere apo pa cilesi
 - Per te adoptuar punen sipas kerkesave per sherbim.

Perparesi e sektori privat ...3

5. Menjanon burokracine
 - Per te siguruar makinerite e nevojshme
 - Per te mbajtur dhe siguruar pjeset e kembimit
 - Per te nenkontraktuar kur nevojiten volume shtese.
6. Liri nga ndikimi politik
 - Per te optimizuar dhe vleresuar profesionalizmin dhe performancen
 - Per tu fokusuar vetem ne punen e bere
7. Mundesia per te monitoruar dhe kontrolluar performancen e sherbimeve

Kur organizimi privat nuk eshte i pershtatshem?

- ▶ Kur sherbimi privat nuk eshte i pershtatshem?
- ▶ Kur nuk eshte eficient?
- ▶ Kur nuk ka interes nga sektori privat?
- ▶ Kur nuk ka konkurence?
- ▶ Kur nuk ka transparence ne perzgjedhje dhe zbatimin e kontratave?
- ▶ Kur nuk ka standarte apo kur nuk zbatohen ato?
- ▶ Nuk preferohet nga NjQV-te?
- ▶ Nuk preferohet apo pranohet nga publiku?

Si mund te permiresohet
organizimi privat i
sherbimeve

SI TE MAKSIMIZOHET NJE SHERBIM I KONTRAKTUAR:

Të garantohet besueshmëria dhe të ulen rreziqet:

- ▶ Perzgjedhja e operatoreve
- ▶ Kontatat dhe zbatimi i tyre
- ▶ Kohezgjatja e kontratave dhe amortizimi
- ▶ Standartet dhe rregullat
- ▶ Monitorimi dhe kontrolli

NXITJA E SEKTORIT PRIVAT (financiare)

- ▶ Mundeson stabilitet financiar per te paguar per situacionet;
- ▶ Ofron nje sistem efikas per grumbulimin e tarifave;
- ▶ Kontrate afatgjate per te mbuluar amortizimet e makinerive dhe pajisjeve;
- ▶ Marreveshje qe mundesojne ekonomine e shkalles... (psh. zona e mbetjeve e madhe)

Nxitja e sektorit privat (praktikat dhe rregullat)

- ▶ Praktika konkurruese, transparente, dhe te drejta per perzgjedhjen e fituesve;
- ▶ Kuantifiko rezultatet per te matur dhe krahasuar performancen;
- ▶ Vendos sanksione qe dekurajojne performancen e dobet;

SI MUND TE SIGUROHET NJE SHERBIM CILESOR:

Përmirësimi i procedurave të para-kualifikimit për të eliminuar kompani pa burimet apo përvojën e duhur;

Përmirësimi i cilësisë së dokumentacionit të kontratës, veçanërisht specifikimet e performancës, klauzolat e ndëshkimeve, dhe preventivave;

Shtyrja e periudhës së kontratës nga 2-3 vjet në 5-7 vjet dhe t'i kërkohet kontraktorit të blejë automjete të posaçme për mbledhjen e mbetjeve;

Zgjerimi i gamës së kontratës për të përfshirë të gjitha shërbimet e pastrimit brenda zonës së kontraktuar (për të shmangur përplasjet dhe konfliktet e mundshme të përgjegjësisë me shërbimet paralele të bashkisë;

Si mund te sigurohet cilësia?

- ▶ Siguria ne pune dhe kerkesat mjedisore te specifikuar ne kontrate;
- ▶ Licensimi dhe standartizimi i tyre;
- ▶ Kuadri i plote ligjor, rregullator qe percakton detyrimet dhe pergjegjesite e paleve.

DISKUTIM:

Si mund te zgjidhet kjo situatë nepermjet kontrates?

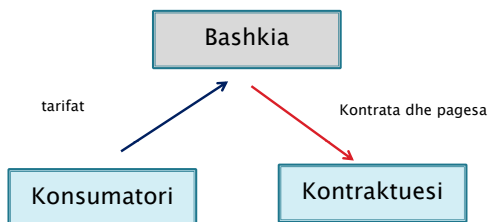
Kontratat, llojet e kontraktimit

Cfare eshte nje kontrate sherbimi?

- ▶ Nje marreveshje me rezultate te percaktuara per ofrimin e sherbimit:
 - NjQV-te paguajne palen e kontraktuar
 - Pala e kontraktuar grumbullon vete tarifat
- ▶ Kohazgjatja e kontrates
 - Qe mundeson amortizimin e investimeve

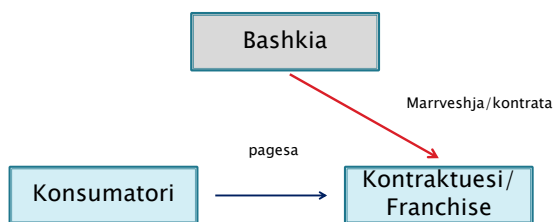
Kontrate sherbimi

Alternativat "Franchise"

- ▶ Per grumbullimin e mbetjeve brenda nje zone te caktuar, ku konsumatoret jane dakort te paguajne per sherbimin:
 - Per te gjithë familjet dhe njesite tregtare te nje zone;
 - Vetem per disa njesi tregtare dhe industriale
 - Per mbetje te vecanta, psh. mbetje te ndertimit;

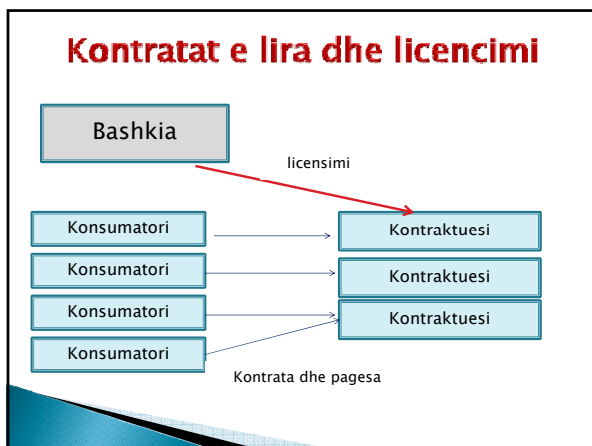
Alternativat "Franchise"

Sherbimi "franchise"

- ▶ Zone ekskluzive per nje operator;
- ▶ Specifikohen standartet dhe sherbimet e ofruara;
- ▶ Konsumatorët paguajne direkt operatorin;
- ▶ NjQV-te caktojne tarifat dhe inspektojne sherbimin e ofruar;

Cfare eshte nje skeme/ partneritet publik- privat?

- ▶ **Sipermarrje e perbashket te NjQV me sektorin privat:**
 - Ndarja e kostove, rrezikut dhe te fitimeve;
 - Qeveria ofron asetet ekzistuese (token, ndertesat, pajisjet, etj)
 - Sektori privat premtan te beje investimet, te ofroje ekspertize teknike dhe manaxheriale;

Cfare eshte nje koncesion?

1. **Firmes i jepet e drejta per te perdorur/ manaxhuar nje impiant ne pronesi publike:**
 - Konsumatoret paguajne tarifa direkte tek firma
 - Firma siguron vete te ardhura nepermjet marketimit te produktit.
2. **Sektori privat financon dhe merr ne zoterim nje impiant per nje kohe te gjate**

Alternativat e koncesioneve

- ▶ **Projekto, nderto, zotero dhe opero** impiante te medhenj, ST, landfille, qendra riciklimi, etj;
- ▶ **Transferimi i pronesise** per nje periudhe te caktuar.

Të përzgjidhet tipi i duhur i kontratave

Grumbullimi i mbetjeve urbane nga lagjet/qyteti – kontratë shërbimi.	Operimi i një impianti për depozitimin e mbetjeve– me kontratë shërbimi ose koncesion. Shembull: kontrata e koncesionit të Landfillit të Bushatit.
Fshirja apo pastrimi i rrugëve dhe zonave të hapura – kontratë shërbimi.	Operimi i një impianti kompostimi – me kontratë shërbimi ose koncesion.
Mirëmbajtja, pastrimi dhe riparimi i pajisjeve të mbetjeve urbane – kontratë shërbimi.	Operimi i një stacioni të transferimit – me kontratë shërbimi ose koncesion.
Ofrimi i automjeteve apo pajisjeve teknologjike – me marrëveshje/ kontrate qiraje.	Vjelja e tarifave të konsumatorëve për mbetjet – p.sh., agjentë fiskale të vjeljes së tarifave , ndërmarrja e ujësjellësit, apo ndërmarrja e energjisë elektrike.
Grumbullimi i mbetjeve inerte ... grumbullimi i mbetjeve të tregut ose grumbullimin i ndarë i mbetjeve, p.sh., vetëm letër, ose plastike etj.?	

Permiresimi i kontraktimit te sherbimeve MMU

»

Procesi i kontraktimit

- ▶ **Parakualifikimi** – percaktimi i kompanive qe ofrojne kapacitetet financiare, teknike, manaxheriale dhe eksperienca per tu kualifikuar;
- ▶ **Marrja dhe vleresimi i ofertave**

Vleresimi i ofertave – dy qasje

▶ MENYRA E PARE:	MENYRA E DYTE:
▶ Kapaciteti i kompanise percaktohet gjate procesit te parakualifikimit	Te gjithë faktorët si eksperienca, kapaciteti teknik, etj. vleresohen sebashku me cmimin per te vleresuar oferten me te mire.
▶ Me pas konkurenca direkt mbi cmimin midis kompanive te parakualifikuara	

Pse rekomandohet alternativa e pare

- ▶ **Diferencat midis kapaciteteve mbi nje standart te caktuar, nuk eshte me e rendesishme;** (Nese jane percaktuar mire gjate parakualifikimit dhe ne kontrate;
- ▶ **Veshtiresia per te vleresuar faktorët njeheresh, sipas peshes qe duhet;**
- ▶ **Veshtiresia per te siguruar transparence gjate vleresimit te faktoreve njeheresh.**

Specifikimet teknike ne kontraten e pastrimit:

- ▶ **Pikat e grumbullimit**
- ▶ **Mjetet dhe pajisjet**
- ▶ **Personeli**
- ▶ **Instalimet (autoparku) dhe manaxhimi**
- ▶ **Informimi dhe raportimi**
- ▶ **Inspektimi, kontrolli, penalitetet**
- ▶ **Rreziqet dhe emergjencat**

SPECIFIKIMET: Kerkesat/burimet vs. Rezultatet

THEKSI TEK BURIMET:

- ▶ Specifikohen burimet: personeli cilesine e kerkuar)
- ▶ Specifikohen kerkesat per te informuar dhe sensibilizuar qytetaret- per te siguruar qe publiku informohet dhe bashkepunon per sherbimin

THEKSI TEK REZULTATET:

- ▶ Specifikohen te detajuar vetem kerkesat ndaj sherbimit, psh. mbajtja paster e PGM;
- ▶ Eshte pergjegjesi e kontraktorit te siguroje qe publiku eshte i informuar dhe bashkepunues;
- ▶ Eshte pergjegjesi e kontraktorit nese publiku nuk mbeshtet sherbimin.

SPECIFIKIMET: Kerkesat/burimet vs. Rezultatet

THEKSI TEK BURIMET:

- ▶ Kerkon para fillimit te kontrates qe kontraktori te sjelle makina te reja, duke perfshire edhe standartin e tyre;
- ▶ Te paraqese kontrata/ siguracione per mjetet, per mirembajtjen dhe riparimin e tyre

THEKSI TEK REZULTATET:

- ❖ Specifikon standartet per makinat ne perdorim (si, emetimet, zhurmat, etj)
- ❖ Eshte pergjegjesi e kontraktorit te mundesoje mosnderprerjen e sherbimit (zevendesimin e makinave, mirembajtjen dhe riparimin e tyre).
- ❖ Penalizohen vetem mungesa dhe vonesa e sherbimeve.

Cmimi i kontrates

- ▶ Vleresimi i cmimit te tenderit;
- ▶ Efektiviteti i ofertave;
- ▶ Vleresimi dhe monitorimi i cmimit te kontrates;
- ▶ Kontrolli shpenzimeve dhe materialeve
- ▶ Ndalimet dhe penalitetet

Cfare permban nje kontrate

Kontrolli dhe monitorimi i kontrates

Aspekte te rendesishme tek supervizimi

1. Supervizimi eshte baza per zbatimin e kontrates;
2. Mbajtja dhe rregjistrimi i statistikave, dhe komunikimit midis autoriteteve dhe kontraktuesit;
3. Perdorimi i feedback-ve te supervizoreve per permiresimin e metejshem te kontrates;
4. Krahasimi: Supervizori vs. Ankesat e publiku

Kontrolli i sherbimeve

- ▶ Aspekte sasiore
- ▶ Aspekte cilesore
- ▶ Aspekte te performances dhe afateve
- ▶ Aspekte te mirembajtjes
- ▶ Nevoja per penalitete

Ceshtje te vleresimit te grumbullimit te mbetjeve

Cila eshte me efektive dhe e pershtatshme:

1. Ne baze kontenieresh (numri i konteniereve te zbrazur
 2. Ne baze te peshes (ton)
- ▶ Shembuj

Standarti dhe zbatimi (Shkodra)

- ▶ **Qellimi:** Te siguroje mirembajtjen e kontenierëve dhe makinave, dhe mosdëmtimin e tyre;
- ▶ **Pergjegjesia:** Kompania te identifikojë, mirembaje dhe riparoje kontenierët sipas nevojave dhe grafikut; te laje periodikisht kontenierët.
- ▶ **Kontrolli:** Supervizori i zones kontrollon dhe identifikon te gjithë kontenierët e demtuar apo te palare dhe i raporton tek kompania; brenda 5-diteve kompania duhet te permbushur kerkesat;
- ▶ **Kriteria:** me shume se 3 % e kontenierëve te demtuar raportohet si problem ne raportin mujor;
- ▶ **Penaliteti:** Reduktimi me 5 % te cmimit mujor te kontrates per grumbullimin e mbetjeve nese rezultojne me shume se 3% e kontenierëve te demtuar;

Standarti dhe penalitete te tjera

- ▶ **Per moszbrajze te kontenierëve:**
Reduktim me 3 here i cmimit te grumbullimit (shkoder)/ 5 here ne Tirane;
- ▶ **Per mos fshirje te rugeve:**
Reduktim me 3 here i cmimit te pastrimit (shkoder)
- ▶ **Per shkarkim ne vendin e gabuar:**
Reduktim me 5 % te cmimit te kontrates per cdo kamion te identifikuar; Detyrim qe kompania te largoje dhe te pastroje mbetjet pa kostop shtese.

Raste te parashikuara

- ▶ **Ndryshimi i PGM** (nga plani paraprak)
- ▶ **Ri-vleresimi i perdorimit te kontenierëve** (synuar rritjen e efektivitetit), mund te kerkoje ndryshime te tyre- kjo duhet specifikuar ne kontrate;
- ▶ **Rivleresimi i nevojës per kontenierëve:** Nese kemi ndryshime mbi 10 % te numrit te kontenierëve per tu zbrazur, atehere kerkohet te behet nje modifikim i pageses mujore per kete sherbim;
- ▶ **Shkaqe madhore, emergjenca civile,** kerkojne percaktim dhe zgjidhje te vecante ne kontrate'

Cilet monitorojne dhe raportojne?

- ▶ **Bashkia:**
Inspektor mbetjesh/ supervisor.
- ▶ **Perfaqesues/ fshatrat/ komunitetet**
Perfaqesues te komunitetit qe kanë njohuri/perjegjesi te zonave te tyre.
Komente dhe ankesa nga komuniteti, OJF etj.
- ▶ **Kompanitë e pastrimit**
Raportojne tek supervizorët/ zyra e sherbimeve publike.

Sigurimi i te dhenave

Mbledhja e informacionit te nevojshëm:

- ▶ **Një peshore mund të instalohet** në hyrjen e një vendshkarkimi/depozitimi të mbetjeve;
- ▶ **Detyrimi për mbajtjen dhe regjistrimin e të dhënave** (ne kontrate, psh. statistika mujore).
- ▶ **Mjetet e monitorimit dhe raportimit** (formularë, formate raportimi, fletë kontrolli etj.)

Të dhëna që duhet të mundësohen dhe dergohen nga kompanitë e mbetjeve, shembull Bashkia Shkodër:

- Numri ditor i kontenierëve të zbrazur në ditë në një rrugë.
- Orët reale të grumbullimit të mbetjeve: koha ditore e nisjes së kamionave, koha e zbrazjes së tyre në landfill, koha e kthimit mbrapsht në garazhd.
- Km ditorë të çdo kamioni.
- Numri ditor i itinerave të kamionave.
- Lista e fshirjeve dhe larjeve ditore, orët ditore të fshirjes mekanike dhe larjes.
- Inventari mujor i kontenierëve në çdo rrugë, kodi i tyre dhe gjendja.
- Zhvendosja, mirëmbajtja ose mungesa e kontenierëve, larja e tyre; lista e kontenierëve me probleme;
- Komentet mbi kerkesat nga zyrat qendrore ose supervizore në lidhje me mungesën e cilësisë dhe sasisë.

Një raport ditor per grumbullimin e mbetjeve:

- ❑ Sasia totale e mbetjeve të ngarkuara;
- ❑ Koha e daljes nga autoparku, fillimi i grumbullimit të mbetjeve, arritja dhe dalja nga landfilli, koha e kthimit në autopark.
- ❑ Koha totale e transportit, distanca totale e realizuar atë ditë.
- ❑ Sasia e karburantit të konsumuar.
- ❑ Mirëmbajtja e kamionit, automjetit apo problemet operative, ose operacionet që kanë nevojë për më shumë vëmendje etj.

Raport Ditor		Lajmi/raporti		Përfaqësuari/Kreu i Rajonit/Lajmi		Data/Muaji		13 Mars 2008		I echte dhe supervizioni me:	
(para datës 5 të muajit paraardhës)											
Grumbullimi ndërtuar				Mirëmbajtja e murgjeve		Fshirja e murgjeve		Larja e murgjeve			
Numri i identifikimit i pikës së grumbullimit	Nr. i kamionit	Nr. i grumbullimit	Nr. i kamionit	Nr. i grumbullimit	Nr. i kamionit	Nr. i grumbullimit	Nr. i kamionit	Nr. i grumbullimit	Nr. i kamionit	Nr. i grumbullimit	Nr. i kamionit
B	01	Y	3	1	Ujta						
C	02	Y	2	1	Ujta						

Bashkëpunimi ndërvendor dhe organizimi rajonal

Pse duhet një shërbim ndërvendor?

- ▶ Perfitimi nga ekonomia e shkallës
- ▶ Bashkefinancimi për investimet
- ▶ Mundeson ofrimin e shërbimit, ose profesionalizmin
- ▶ Ofron potencialin e nevojshëm dhe interesin nga sektori privat

RAJONALIZIMI: A mund të funksionojë?

- ▶ Rajonalizimi ndihmon komunitetet e vogla në zonat rurale të ofrojnë apo perfitojnë shërbime, zbatojnë projekte,
- ▶ Por, nuk funksionon kur pjesëtarët nuk kanë mundësi apo nuk duan të paguajnë detyrimet financiare.

Si mund të organizohet një bashkëpunim ndërvendor?

- ▶ **Organizimi i përbashkët:** dy ose më shumë njësi të qeverisjes vendore të hartojnë së bashku një projekt të manaxhimit të mbetjeve/
- ▶ **Arritja e konsensusit:** bien dakort për fokusin, termat teknike, financiar, etj:
- ▶ **Hartojnë dhe lidhin marrëveshjet e përbashkëta dhe kushtet ligjore:**

Një marrëveshje e përbashkët përbëhet nga:

- ▶ **Qëllimi dhe funksionet** që do të realizohen bashkërisht.
- ▶ **Metodat dhe mënyrat** që do të përdoren për realizimin e qëllimit.
- ▶ **Procesi i organizimit për marrjen e vendimeve dhe delegimin e përgjegjësi.**
- ▶ **Shkalla dhe afati** i delegimit të kompetencave.
- ▶ **Mënyra dhe sasia e kontributeve** dhe ndarja e fitimeve (Neni 14 i Ligjit për Qeverisjen Vendore).

Shembuj dhe ilustrime

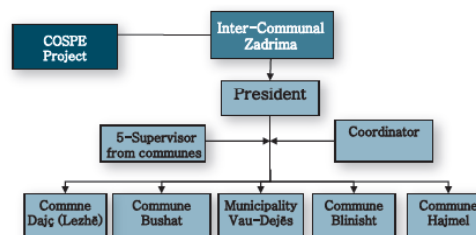
»» Organizim ndervendor

RASTET STUDIMORE/ INTER/COMUNAL ZADRIMA

Bashkepunimi

- Projekt COSPE financiar M.Italiane
- Marrveshje 2006
- Investimet : projekti baze dhe dldp
- Krijimi i shoqates NKZ
- Hartimi i statusit te shoqates

Skema ...

Aktivitetet e pastrimit:

- Largimi i mbeturinave
- Ndarja mbeturinave
- Qendra Riciklimit
- Landfilli Bushat ?
- 2 sherbime ne jave
- Monitorim nga kordinatoret
- Rimodifikim I PGM
- Zbatimi shkurt-mars 2011

Kontributi paleve

- Kontributi per mbulimin e koston ne saje te numrit te zbrazeje (konteniereve)
- Subvencionohet nga projekti
- Investimet deri tani subvencionohen
- Tarife (kontribut) Kosto: 350 lek per kazane
- Kosto eshte e larte
- kosto ne renie si pasoje e rritjes se nr. konteniereve

transparenca

- Statusi i shoqates
- Krijimi i keshillit drejtues te shoqates
- Auditimi i shpenzimeve nga nje grup pune
- Dergimi i informacionit mujor tekniko-financiar tek cdo njesi lokale

monitorimi

- Monitorim i mbushjes se kazaneve
- Kartelet ditore te karburantit
- Flete peshore nga landfilli i bushatit
- Flete udhetime te kamionit
- Fatura te miremajtjes dhe riparimit
- Situacione mujore analitike per cdo njesi vendore

Si po kryhen investimet shtese

- Qendra e riciklimit Gjader:
- Bashkefinansim i dldp me Komunitat Dajc dhe Blinisht.
- Kush eshte roli dhe kontributi i njesive te tjera ne kete investim?
- Po neseser....
- Investime apo iniciativa te perbashketa?
- Psh. Ndergjegjesimi i komunitetit?
- Marreveshjet

Landfilli Bushat

shembull

Landfilli Bushat

- ▶ Popullsia -200,000 banore
- ▶ Kapaciteti Final i Landfill-it : 1,000,000 m³ (ne 3 faza: 350,000m³, 350,000m³ dhe 300,000m³)
- ▶ Periudha e perdorimit: 20 vjet
- ▶ Sasia mesatare ditore e mbeturinave urbane e parashkuar nga projektuesi te depozitohet ne landfill nga qyteti i Shkodres: **130ton/dite;**

